

XOR SAN'ATI — QALBLARNI BIRLASHTIRUVCHI MA'NAVIY KUCH

Xoliqjon Meliboyev*Farg'ona ixtisoslashtirilgan san'at maktabi
"Xor dirijyorligi" bo'limi oily toifali o'qituvchisi***Annotatsiya**

Mazkur maqolada xor san'atining tarixiy shakllanish jarayoni, uning jamiyat ma'naviy hayotidagi o'rni hamda tarbiyaviy ahamiyati tahlil qilinadi. Xor ijrochiligidagi jamoaviylik, intizom va estetik didni shakllantirishdagi roli ochib beriladi. Shuningdek, yosh avlodni ma'naviy-axloqiy ruhda tarbiyalashda xor san'atining imkoniyatlari yoritiladi. Zamonaviy ta'lim tizimida xor mashg'ulotlarining ahamiyati va rivojlanish istiqbollari haqida xulosalar beriladi.

Kalit so'zlar: Xor san'ati, xor ijrochiligi, musiqiy tarbiya, estetik madaniyat, jamoaviylik, ma'naviy tarbiya, vokal ijro, sahna madaniyati, yoshlar tarbiyasi.

Insoniyat tarixida san'at har doim jamiyatning ma'naviy ko'zgusi bo'lib kelgan. Musiqa esa san'atning eng ta'sirchan, eng nozik va eng chuqur yo'nalishlaridan biridir. Ana shu musiqa olamida xor san'ati alohida o'rin egallaydi. Xor — bu ko'plab inson ovozlarning yagona ohangda, yagona maqsadda uyg'unlashuvi demakdir. U nafaqat estetik zavq bag'ishlaydi, balki inson qalbini poklaydi, jamoani birlashtiradi va ma'naviy kamolotga yetaklaydi.

Xor san'atining tarixiy ildizlari Xor san'ati juda qadimiy tarixga ega. Insonlar qadim zamonlardan boshlab jamoa bo'lib kuylashgan. Dastlab bu oddiy mehnat qo'shiqlari, marosim va urf-odatlariga oid kuylardan iborat bo'lgan. Qadimgi diniy marosimlarda ham jamoaviy kuylash muhim ahamiyat kasb etgan. Vaqt o'tishi bilan xor san'ati takomillashib, murakkab musiqiy shakllarga ega bo'la boshladi.

Yevropa musiqa tarixida cherkov xorlari professional xor san'atining shakllanishida katta rol o'ynagan. Keyinchalik opera, oratoriya va kantata janrlarining rivojlanishi bilan xor sahna san'atining ajralmas qismiga aylandi. O'zbek musiqa madaniyatida ham jamoaviy kuylash an'analari qadimdan mavjud bo'lib, mustaqillik yillarida xor san'ati yangi bosqichga ko'tarildi.

Xor — bu jamoa madaniyati Xorning eng muhim xususiyati — bu jamoaviylikdir. Yakka ijrochi o'z ovozi bilan mustaqil ifoda etsa, xorda har bir ishtirokchi umumiy uyg'unlikka xizmat qiladi. Bu esa o'ziga xos mas'uliyatni talab qiladi. Har bir xonanda o'z partiyasini mukammal bilishi, dirijyor ko'rsatmalariga amal qilishi va boshqa ovozlarni diqqat bilan tinglashi zarur.

Xorda kuylash insonda intizom, sabr-toqat va hamjihatlik tuyg'ularini rivojlantiradi. Jamoa ichida ishlash, bir maqsad sari harakat qilish ko'nikmasi shakllanadi. Ayniqsa, yoshlar uchun xor katta tarbiya maktabidir. Ular sahnada o'zini tutish, madaniyatli muloqot qilish va mas'uliyatni his etishni o'rganadilar.

Xor san'atining tarbiyaviy ahamiyati

Musika inson ruhiyatiga kuchli ta'sir ko'rsatadi. Xor esa bu ta'sirni yanada chuqurlashtiradi. Jamoaviy kuylash jarayonida inson o'zini bir butun jamoaning ajralmas qismi sifatida his qiladi. Bu esa o'ziga bo'lgan ishonchni oshiradi, tortinchoqlik va ichki qo'rquvni kamaytiradi.

Bolalar va o'smirlar xor jamoasida qatnashish orqali estetik didni shakllantiradilar. Ular milliy va jahon musiqiy merosi bilan tanishadilar, klassik asarlar mazmunini anglashga harakat qiladilar. Xor orqali yosh avlodda Vatanga muhabbat, milliy qadriyatlarga hurmat, san'atga mehr tuyg'ulari kuchayadi.

Shuningdek, xor mashg'ulotlari nafasni to'g'ri ishlatish, ovozni boshqarish, sahna madaniyatini egallash kabi ko'nikmalarni rivojlantiradi. Bu esa nafaqat musiqiy faoliyatda, balki kundalik hayotda ham foyda beradi.

Zamonaviy davrda xor san'ati

Bugungi kunda xor san'ati maktablari, san'at maktablari, kollejlari, oliy ta'lim muassasalari va professional sahnalarda faol rivojlanmoqda. Turli tanlov va festivallar xor jamoalarining tajriba almashishiga imkon yaratmoqda. Televizion loyihalar va ijtimoiy tarmoqlar orqali xor san'ati keng ommaga yetib bormoqda.

Zamonaviy texnologiyalar yordamida xor ijrolarini yozib olish, tahlil qilish va ommalashtirish imkoniyati yanada kengaydi. Bu esa yoshlarning qiziqishini oshirmoqda. Ayniqsa, bolalar xorlari va yoshlar jamoalari kelajak avlodning ma'naviy kamolotida muhim o'rin tutadi.

Xulosa

Xor san'ati — bu shunchaki qo'shiq kuylash emas. Bu birlik va hamjihatlik timsoli, ma'naviyat va madaniyat maktabidir. U inson qalbini boyitadi, ruhiyatni ko'taradi va jamiyatda uyg'unlikni mustahkamlaydi. Har bir ovoz alohida ahamiyatga ega bo'lsa-da, ularning birlashuvi yanada buyuk kuchni namoyon etadi.

Shunday ekan, xor san'atini rivojlantirish, uni yoshlar orasida keng targ'ib qilish va qo'llab-quvvatlash barchamizning muhim vazifamizdir. Chunki xor — bu qalblarni birlashtiruvchi, insonni ezgulikka chorlovchi buyuk san'atdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. Dmitriy Borisovich Kabalevskiy. Musiqiy tarbiya haqida. — Moskva: Prosveshcheniye, 1984.
2. Boris Vladimirovich Asafyev. Musika shakli haqida. — Leningrad: Muzyka, 1971.

3. Georgiy Aleksandrovich Dmitrevskiy. Xor dirijyorligi asoslari. – Moskva: Muzyka, 1976.
4. Pavel Grigoryevich Chesnokov. Xor va uni boshqarish. – Moskva: Muzyka, 1961.
5. Ilyos Akbarov. Musiqa lug‘ati. – Toshkent: G‘afur G‘ulom nomidagi Adabiyot va san‘at nashriyoti, 1987.
6. O‘zbekiston Respublikasi Madaniyat vazirligi. Musiqa ta’limi bo‘yicha me’yoriy hujjatlar to‘plami. – Toshkent, 2020.

